

Balla Tibor alezredes:

A MAGYAR CSAPATOK SZEREPE AZ 1918. JÚNIUSI PIAVEI OFFENZÍVA SORÁN

ÖSSZEFOGLALÓ: Az 1918 júniusában az olasz hadszíntéren, a Piave folyó mentén lezajlott offenzíva az Osztrák–Magyar Monarchia hadseregének utolsó nagy támadó hadművelete volt, amely felszínre hozta a birodalom hadseregének gyengéit. A hatalmas emberáldozatokkal járó harcokból a magyar alakulatok is alaposan kivették részüket. Helytállásuk és az általuk elért részsikerek ellenére, a piavei csata végül Ausztria–Magyarország csapatainak vereségével zárult.

KULCSSZAVAK: piavei offenzíva, Svetozar Boroević tábornagy, 6. hadsereg, Isonzó-hadsereg, magyar kiegészítésű hadosztályok, Ludwig Goiginger altábornagy, Montello

AZ OSZTRÁK–MAGYAR JÚNIUSI OFFENZÍVA ELŐKÉSZÍTÉSE

Az olasz fronton harcoló antanterők lekötésére indítandó osztrák–magyar támadás terve (amely a nyugati hadszíntéren tavasszal megkezdett német offenzíva sikeréhez járult volna hozzá) először 1918. február 20-án a németországi Bad Homburgban a Monarchia uralkodója, I. (magyar királyként IV.) Károly és II. Vilmos német császár között lezajlott tanácskozáson merült fel.¹

Károly császár és király 1918. március 23-án hagyta jóvá az osztrák–magyar haderő vezérkari főnöke, Arthur Arz von Straussenburg² vezérezredes döntését egy Olaszország elleni offenzíva előkészítéséről. A hadműveleti tervet végleges formában május 5-én fogadta el a Monarchia uralkodója. A terv papíron nagyon szépen festett (az offenzíva legtávolabbi célja Padova és Velence elfoglalása volt), azonban az erők szétforgácsolása (ti. a hadszíntér tiroli és piavei frontszakaszán nagyjából egyenlően osztották el a Monarchia csapatait) eleve kudarcra kárhóztatta a támadást, mert a szükséges – legalább kétszeres-háromszoros – erőfölényt sehol sem tudták kialakítani.³

¹ A piavei csata 1918. június 15. – július 7. In: Balla Tibor: A k. u. k. hadseregtől a Vörös Hadseregig. Magyar katonák a Nagy Háború román és olasz frontján, valamint a Tanácsköztársaság honvédő hadjáratában. Duna Könyvklub, Budapest, 2013, 60–61.

² Részletes életútját lásd Balla Tibor: A Nagy Háború osztrák–magyar tábornokai. Tábornagyok, vezérezredesek, gyalogsági és lovassági tábornokok, tábornaszernagyok. Budapest, 2010, 60–63.

³ Hermann Róbert (szerk.): Magyarország hadtörténete III. Magyarország a Habsburg Monarchiában 1718–1919. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2015, 317. A hadműveleti terv szerint az osztrák–magyar délnyugati front jobbszárnyán, a Conrad-hadseregcsoporthoz tartozó 10. hadsereg I. hadosztályának 1918. június 13-án a svájci határon lévő Tonale-hágó közelében elterelő támadást kellett indítania. A Monarchia korábbi vezérkari főnöke által irányított hadseregcsoporthoz tartozó 11. hadseregének pedig 1918. június 15-én, a piavei átkelés megindulásával egyidejűleg kellett megindítani a Radetzky fedőnevű, a dél-tiroli Hétközség fennsíkon végrehajtott támadását. Mindkét offenzíva még a megindításának napján kifulladt az antant (olasz, brit, francia) csapatok összehangolt tüzeiben.

A győztes támadás katonapolitikai célkitűzései a következők voltak: azt várták tőle, hogy a hadsereg egysége helyreáll, anyagi, élelmezési ellátottsága javul, továbbá az ellenséget elfogadható békére lehet kényszeríteni.

A Piave folyó mentén végrehajtható hadművelet az „Albrecht” fedőnevet kapta. A Svetozar Boroević⁴ tábornagy, hadseregcsoport-parancsnoknak alárendelt osztrák–magyar hadseregek számára a következő feladatokat határozták meg: a Wenzel Wurm⁵ vezérezredes vezette Isonzó-hadsereg fő erejével az Oderzo–Treviso irányba előretörve, az Adria-tenger, Susegana, Arcade, Postioma, Istrana, Piombino vonalat éri el, Velence irányában biztosítást végez.⁶ A Treviso irányában végrehajtható főcsapás élén a 64. és 70. honvédhadosztályt, valamint a cs. és kir. 29. gyaloghadosztályt magában foglaló osztrák–magyar IV. hadtestnek kellett állnia a hadműveleti tervek szerint.

A József Ágost főherceg⁷ vezérezredes által irányított 6. hadsereg kötelékében a cs. és kir. XXIV. hadtest képezte az áttörést véghez vivő csoportot. E hadtest három hadosztályának Falzé és Nervesa között kellett átkelni a Piave folyón, és lehetőség szerint már a támadás első napján az egész Montello-hegyhátat elfoglalni,⁸ majd erős balszárnyával, az Isonzó-hadsereg jobbszárnyával együtt délnyugati irányban előretörnie. A cs. és kir. II. hadtestnek (mely csupán a 8. közös lovashadosztályból állt) csak erődemonstrációt szabtak feladatul, viszont tüzéségének a XXIV. hadtestnek a Montello északi lejtőjén történő előrejutását kellett támogatnia.

Április 1-je óta folyt az offenzíva előkészítése és a felvonulás, amennyire azt a Monarchia vasúthálózata megengedte. A hadművelethez felsorakoztatott tüzéségi lövegek, lőszer és felszerelés mennyisége a legnagyobb volt, amit valaha is bevetettek a Monarchia egyetlen támadásához. A tüzéséget a támadási körzetekben csoportosították, így példának okáért a Piave mentén a fő támadóéket képező, 18 km szélességű sávban összpontosult cs. és kir. XVI., IV. és VII. hadtestnél minden 13 méterre esett egy löveg.

A Boroević-hadseregcsoportnál található lövegek (1858 könnyű, 468 közepes és 26 nehéz) száma csupán a minimális követelményeknek felelt meg. A tüzéségi – különösen a nehézlövegek számára meghatározott – lőszer mennyisége (a szükséges 60–70 százalék) egy anyagcsata megvívásához elégtelen, ráadásul a hadseregcsoport gázgránátokkal való ellátottsága is igen csekély volt. A Piave mentén felsorakozott osztrák–magyar csapatok a támadás megindításának pillanatában összesen csupán 151 000 darab 7,5 és 8 cm-es, 88 300 darab 10 cm-es hagyományos tüzéségi, továbbá 28 650 darab 15 cm-es gázlőszerrel rendelkeztek.⁹ A lövegek nagy része ráadásul mozgásképtelenné vált, mert a takarmányhiány miatt ezrével hullottak el a vontatólovak.

Boroević tábornagy seregtestei június 15-én 84 hadihídkészlettel rendelkeztek, továbbá 1000 ladik és más vízi jármű állt rendelkezésükre az átkelés végrehajtásához.¹⁰ A csata során az átkelőeszközök mennyisége is túlságosan csekélynek bizonyult.

⁴ Részletes életútját lásd Balla (2010): i. m. 86–88.

⁵ Részletes életútját lásd Balla (2010): i. m. 326–327.

⁶ Kriegsarchiv Wien (KA) Manuskripte (MS) I. Wk. Italien 1918. Nr. 32, 2–11.

⁷ Részletes életútját lásd Balla (2010): i. m. 169–171.

⁸ Edmund Glaise von Horstenau – Rudolf Kiszling (Hg.): Österreich–Ungarns Letzter Krieg 1914–1918. (továbbiakban ÖULK) Band VII. Das Kriegsjahr 1918. Wien, 1938, 222–223.

⁹ GM Anton Ritter von Pitreich: Die k. u. k. Piavefront. KA MS I Wk. Italien 1918. Nr. 18, 39.

¹⁰ ÖULK Band VII., 206–207.

A hadianyag- és élelmiszer-szállítványok pontatlanul és elégtelen mennyiségben érkeztek a frontra, ezért Boroević június 8-án a támadás elhalasztását követelte legalább június 25-ig. Ehhez a Hadsereg-főparancsnokság nem járult hozzá. Az erőfeszítések ellenére sem sikerült elegendő készleteket felhalmozni, amelyek biztosíthatták volna a hadműveletek ideje alatt a csapatok élelmezését. Június közepén a 6. és az Isonzó-hadsereg 10 napra elegendő ellátmánnyal rendelkezett, amelynek mértéke katonánként csak 25 dkg kenyér és 15 dkg hús volt naponta.

A hadvezetés tervei szerint az ellenségtől zsákmányolandó mintegy 5000 vagon lisztből a hadseregnek önmagát kellett volna élelmeznie. Az egyszerű katonák a júniusi csatát nem véletlenül nevezték „éhségoffenzívának”.¹¹ A rossz és rendszertelen táplálkozás következtében fizikailag legyengült katonák (átlagos súlyuk 50 kg volt), nem voltak felkészülve a támadás valódi nehézségeire, a csapatok harcértéke általában véve csekély volt.

Az erőviszonyokat megvizsgálva elmondható, hogy az antantcsapatok az olasz hadszíntéren már kezdetben is létszám-, valamint a nehéztüzérségi lövegek és a repülőgépek számát tekintve is nyomasztó fölényben voltak. Szám szerint 53 osztrák–magyar hadosztály állt szemben 59 olasz, francia és brit hadosztállyal. Antant részről 6300 löveggel és 500 repülőgéppel, a támadók 7000 löveggel és 300 repülőgéppel rendelkeztek.¹²

A MAGYAR KIEGÉSZÍTÉSŰ HADOSZTÁLYOK A JÚNIUSI OFFENZÍVA KEZDETÉN

A Boroević-hadseregcsoporthoz tartozó a cs. és kir. 6. hadsereg XXIV. hadteste (Ludwig Goiginger altábornagy vezetésével) két magyar kiegészítésű hadosztállyal bírt: a budapesti cs. és kir. 31. gyaloghadosztállyal (parancsnoka Josef Lieb altábornagy), valamint a nagyváradi cs. és kir. 17. gyaloghadosztállyal (Vinzencz Ströher altábornagy irányításával); a hadsereg tartalékához tartozott még a debreceni 11. honvéd lovashadosztály (Hegedűs Pál vezérőrnagy parancsnoksága alatt). A cs. és kir. Isonzó-hadsereg Rudolf Králicsek¹³ gyalogsági tábornok vezette XVI. hadteste egy magyar hadosztállyal rendelkezett: a komáromi cs. és kir. 33. gyaloghadosztállyal (parancsnoka Artur Iwanski von Iwanina altábornagy), az Alois Fürst Schönburg-Hartenstein¹⁴ lovassági tábornok által irányított budapesti IV. hadtesthez két magyar hadosztály tartozott: a 64. és a 70. honvédhadosztály (Seide Rezső altábornagy, valamint berzeviczi és kakaslomnici Berzeviczy Béla vezérőrnagy irányításával). A Georg Freiherr Scharicz von Rény¹⁵ gyalogsági tábornok vezetése alatt álló temesvári cs. és kir. VII. hadtestnek csupán egy Magyarországról kiegészült hadosztálya volt, a pozsonyi 14. közös gyaloghadosztály (parancsnoka fülekkelecsényi Szende Ferenc altábornagy). A Maximilian Csicseric von Bacsány¹⁶ gyalogsági tábornok vezette cs. és kir.

¹¹ Balla (2013): i. m. 61–62.

¹² Hermann (szerk.): i. m. 317.

¹³ Részletes életútját lásd Balla (2010): i. m. 194–195.

¹⁴ Részletes életútját lásd Balla (2010): i. m. 282–284.

¹⁵ Részletes életútját lásd Balla (2010): i. m. 267–269.

¹⁶ Részletes életútját lásd Balla (2010): i. m. 105–107.

XXIII. hadtest alárendeltségében csupán egy magyar hadosztály, nevezetesen a temesvári I. közös lovashadosztály (Ferdinand von Habermann vezérőrnagy vezetésével) harcolt.¹⁷

A MAGYAR CSAPATOK PIAVEI ÁTKELÉSE A MONTELLÓNÁL ÉS AZ ISONZÓ-HADSEREGNÉL

A Piave mentén a támadás 1918. június 15-én hajnali három órakor, gázlövessel kezdődött, amely az ellenséges gyalogságot és tüzéséget a gázálarc felvételére kényszerítette, bár a gáznak a párás idő és a gázlőszer előregedése következtében csupán könnygáz hatása volt. Hetven perc után egy három és fél órán át tartó tüzéségi hatáslövés következett, majd a reggel megindult gyalogsági támadást pergőtűz kísérte.¹⁸

A Montellóval szemben, amely egy 3–5 km széles és 10 km hosszú magaslat a Piave jobb partján, a József főherceg vezette osztrák–magyar 6. hadsereg készült fel a támadásra. Vele szemben a Giuseppe Pennella altábornagy vezette 8. olasz hadsereg négy hadosztálya állott. A hadsereg – a cs. és kir. 8. lovashadosztályból álló, Rudolf Krauss¹⁹ gyalogsági tábornok irányította – II. hadteste 13 km széles arvonalszakaszán csak folyambiztosítást végzett, hiszen valamennyi átkelőszközét átadta a cs. és kir. XXIV. hadtestnek.²⁰

Goiginger altábornagy, a XXIV. hadtest (melynek arcvonala mintegy 18 km széles volt) parancsnoka az Isonzó-hadseregcsoport-parancsnokság rendelkezésével ellentétben a folyón való áthajózás megkezdését már reggel 5 óra 30 perckor megparancsolta. A hadtest három hadosztályának (a cs. és kir. 17., 31. gyalog-, valamint a cs. kir. 13. lövészhadosztály) első alakulatai 5 óra és 5 óra 40 között, még a pirkadat és a reggeli pára védelmében relative csekély veszteségekkel keltek át a Piave olaszok által birtokolt oldalára. Az áthajózás – mely mintegy 15–20 percet vett igénybe – vaspontonokon és faladikokon történt. Az előbbiben 20, az utóbbiban 10 ember, plusz néhány evező utász fért el. Csupán a Nervesa településtől északnyugatra eső folyószakaszon átkelt 17. gyaloghadosztály szenvedett nagyobb veszteségeket az átkelőhelytől délre és délnyugatra az olasz tüzéség tüzeiben.²¹

Az átkelés sikere annak volt köszönhető, hogy az olaszok a természeti adottságok miatt (a Piave völgye 250–300 méter széles és mindkét oldalon meredek partok szegélyezik) ott lehetetlennek tartottak egy támadást. A köd, a tüzéségi lövedékek robbanásai, a mesterséges füst, valamint a meglepetés megkönnyítették az átkelést.²²

Mindhárom hadosztálynak sikerült 7 óra 15-ig a túlparton lévő olasz állásokat megrohamoznia. A támadást rögtön folytatták. Még délelőtt bevették az összes ellenséges első állást. A 8. olasz hadsereg tartalékainak beavatkozása és az átkelőhelyeken kialakult torlódás délutánra megakasztotta a XXIV. hadtest előrenyomulását. A cs. és kir. 6. hadsereg kérésére

¹⁷ ÖULK Band VII. Beilage 11., 18.; Brondoloi Karojlovic Oszkár: A magyarok a világháborúban. In: Magyar Katonai Közlöny 1925, 842–856. A magyar katonák részaránya az egyes hadosztályok ezredeiben a következő volt: cs. és kir. 31. gyaloghadosztály 76–92%, cs. és kir. 17. gyaloghadosztály 8–84%, 11. honvéd lovashadosztály 75–84%, cs. és kir. 33. gyaloghadosztály 52–89%, 64. honvédhadosztály 66–78%, 70. honvédhadosztály 37–52%, cs. és kir. 14. gyaloghadosztály 14–82%, cs. és kir. 1. lovashadosztály 79–94%. Vö. KA AOK Op. Abt. 1918. Op. Nr. 109.100.

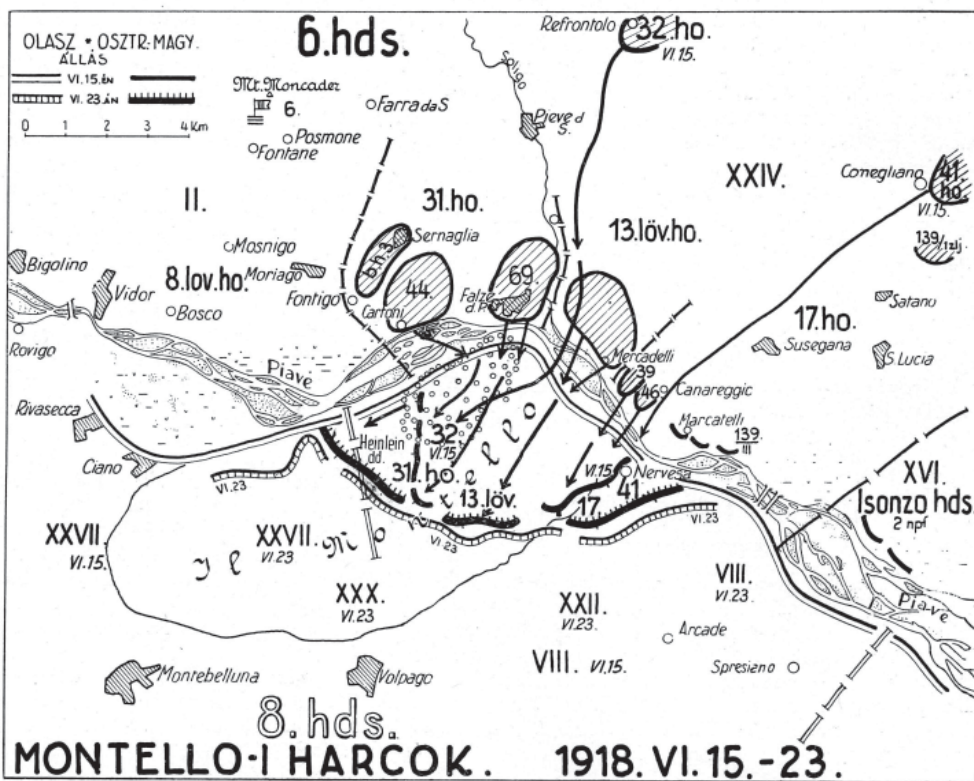
¹⁸ FML Ludwig Goiginger: Die Piaveforcierung und die Erstürmung des Montello Juni 1918. KA MS 1. Wk. Italien 1918. Nr. 16, 10.

¹⁹ Részletes életútját lásd Balla (2010): i. m. 197–198.

²⁰ Balla (2013): i. m. 65.

²¹ KA MS 1. Wk. Italien 1918. Nr. 32., 29.

²² Balla (2013): i. m. 65–66.

1. térkép Montellói harcok

Forrás: Doromby József – Reé László (szerk.): *A magyar gyalogság. A magyar gyalogos katona története.* Reé László Könyvkiadó- és Terjesztővállalat. Budapest, 1934, 280.

a m. kir. 41. honvéd gyaloghadosztályt (simontornyai Schamschula Rezső altábornagy irányításával) a hadtest megerősítésére rendelték, az osztrák–magyar Hadsereg-főparancsnokság tartalékából. A három támadó hadosztály közül csupán a 13. lövészhadosztálynak sikerült egy hadihidat vernie, amely 13 órára készült el. A 31. és 17. közös gyaloghadosztály körzetében az ellenséges tüzéség addig meggátolta a hídverést. A támadásban részt nem vett cs. és kir. II. hadtest löszerrel nagyon szerényen ellátott tüzéségének nem sikerült a Montellótól nyugatra felállított, a saját csapatokra veszélyt jelentő olasz ütegeket elhallgattatnia. A Montellón az olaszok által kilőtt 50 tüzéségi lövedékre csupán egy osztrák–magyar esett.²³

Miközben a cs. és kir. 17. gyaloghadosztály jelentős részei még a Piave keleti partján álltak, a 31. közös gyaloghadosztály átkelésre várakozó ezredeinek négy zászlóalja partot váltott. A hadosztálynak a Villa Jacurnál vert egyetlen hídon kellett átkelnie. Délután az olasz repülőgépek a hadihidat egyre erősebben kezdték támadni. Az osztrák–magyar légvédelem tehetetlen volt, mivel az ellenfél légereje fölényben volt.²⁴ Éppen ezért a további

²³ KA MS 1. Wk. Italien 1918. Nr. 32., 29.

²⁴ Hivatalos adatok szerint az olasz repülőgépek 67 000 kg bombát dobtak le az osztrák–magyar hadihidakra, átkelőhelyekre és a hadtáperületre. Vö. GM d. R. Hugo Schäfer: Österreichs Volksbuch vom Weltkrieg. Verlag GM d. R. Franz Schubert. Wien, 1934, 323.

gyalogsági erősítéseknek és az átkelésre előkészített tüzérségnek meg kellett várnia a sötétség beálltát. Ilyen körülmények között a támadó csapatok a Montellón június 15-én nem tudtak előrenyomulni, viszont az ellenséges védelemben helyenként 5 km mélységben sikerült beékelődniük.²⁵ A XXIV. hadtest aznap 1600 hadifoglyot, 18 löveget és sok géppuskát zsákmányolt.²⁶

A piavei átkelés végrehajtására a Borojević-hadseregcsoport Isonzó-hadseregének 54 km-es sávjában 14 és fél hadosztály sorakozott fel a folyó mentén. A csapatok számára hadosztályonként egy-egy átkelőhelyet jelöltek ki. Velük szemben a Pennella tábornok vezette 8. és az Emanuele Filiberto di Savoia, Aosta hercege által irányított 3. olasz hadsereg 10 és fél hadosztálya állott. A többszörösen tagolt erős olasz védelem átlagos mélysége a folyótól számított 12–15 km-t is elérte, a védelmi vonalak között részben betonból készült támpontok helyezkedtek el. A Piave jobb partján egymástól 5-600 méter távolságra géppuskafészek sorakoztak.²⁷

Az Isonzó-hadsereg XVI. hadtestének folyón való átkelése reggel 6 óra 45-kor kezdődött a Papadopoli-szigetről. Az olasz oldalazó útegek elsüllyesztették az átkelőpontok nagy részét. Az olasz tüzérségi tűz a partra szállt első támadó hullám megerősítését lehetetlenné tette. A 3. olasz hadsereg csapatai a gyenge rohamalakulatokat, azok hősiességük ellenére visszaverték a folyóba. Egyedül a cs. és kir. 33. gyaloghadosztály Lehár Antal ezredes irányítása alatt álló 106. gyalogezrede (amely Salettuol településnél, egy gázlón jutott át a túlpartra) tudott egy hídfőt kialakítani.²⁸ Az ezrednek a jól vezetett ellenséges tüzérségi tűzben, minden pótlástól elvágva, egy egész olasz hadosztály elleni kilátástalan harc után, kora délután a Papadopoli-szigetre kellett visszavonulnia. A XVI. hadtestnél a Piavén történő átkelés, magas veszteségek mellett teljesen meghiúsult.

Az Isonzó-hadsereg centrumában elhelyezkedő cs. és kir. IV. hadtest, amely az egész offenzíva támadóékét képezte, elérte ugyan a Piave másik partját, de ott nem nyert tért és az ellenséges tüzérségi tűz, valamint a folyamatos olasz repülő-támadások következtében szintén nem tudott hidat verni.²⁹ A IV. hadtest jobbszárnyán mindkét első vonalban álló hadosztály az ellenséges elhárító tűzben súlyos veszteségeket szenvedett és nem jutott előre. Az átkelés az egyéb helyeken egészen jól sikerült. A m. kir. 64. és 70. honvédhadosztályok két dandárja benyomult az első olasz védelmi állásba, és sikerült azt elhódítaniuk. Az aznap este lezajlott olasz ellentámadás a hadtest centrumát visszanyomta a folyóhoz, és ismét elválasztotta egymástól a két honvédhadosztály Piave nyugati partján álló részeit. Mint a piavei front egyéb szakaszain is, ennél a hadtestnél sem sikerült erősítéseket átjuttatni a folyón keresztül. A IV. hadtest az offenzíva első napján két kis izolált hídfőt tudott csak kiépíteni.³⁰

A VII. hadtestnél az események nagyon különbözőek voltak. A 14. gyaloghadosztály átkelése csak a két szárnyon sikerült, a csapatok egymással való összeköttetés nélkül, az ellenséges töltésen található állásokban tudtak megkapaszkodni. Az olaszok ellentámadásait elhárították. Sikerült egy hadihidat építeni, majd az erősítéseket és az utánpótlást is eljuttatni a túlparton harcolókhoz.³¹

²⁵ Peter Fiala: Die letzte Offensive Altösterreichs. Führungsprobleme und Führerverantwortlichkeit bei der öst.-ung. Offensive in Venetien, Juni 1918. Boppard am Rhein, 1967, 89–90.

²⁶ KA MS I. Wk. Italien 1918. Nr. 32., 24.

²⁷ Balla (2013): i. m. 62.

²⁸ KA MS I. Wk. Italien 1918. Nr. 18, 56.; KA MS I. Wk. Italien 1918. Nr. 32, 41.

²⁹ Ernest Bauer: Der Löwe vom Isonzo. Feldmarschall Svetozar Borojević de Bojna. Graz–Wien–Köln, 1985, 99.

³⁰ Fiala: i. m. 91.

³¹ Fiala: i. m. 91–92.; Bencze László: A Piave-Front. Budapest, 2003, 135.

A piavei fronton a Montellótól délre a legnagyobb sikert a cs. és kir. XXIII. hadtest érte el. Az ellenfél ott nem várt nagyobb erejű támadást. Az osztrák–magyar tüzérség – ezen a frontszakaszon alacsony találati pontossággal vezetett – előkészítő tüzét az olaszok csupán gyengén viszonyozták. Az első áthajózott alakulatok kevés veszteséggel átérték a túlpartra, és az első olasz lövészárkok védőit visszavetették. Azután a támadás folytatódott. Estig az ellenséges tartalékok növekvő ellenállása dacára a következő eredményt érték el: az 1. közös lovashadosztály 5. huszárezredének sikerült a folyón való átkelés után Testadura mellett, Paludello helységet elfoglalni, majd az úton a Piave Vecchio melletti Costaldiáig előrejutni, amelynek következménye az lett, hogy az előretörő 2. huszárezreddel szemben a lagúna partján található Bressanin olasz hídfőt kiürítették. A XXIII. hadtestnek az erős tüzérségi tűz és az ellenséges légitámadások következtében nem sikerült hadihidat építenie.³²

Az Isonzó-hadsereg támadása a harcok első napján sehol sem érte el a tervezett célokat. Az osztrák–magyar csapatok öt ponton a Piave túlsó partján álltak, de azokat majdnem teljesen elvágta az erősítésektől és az utánpótlástól. Ráadásul a Piave június 16-án éjjel jelentősen megáradt és szétrombolta az osztrák–magyar műszaki csapatok által nagy veszteségek mellett, a tüzérségi tűzben és bombaesőben épített hadihidakat.³³ A hatalmasnak gondolt főcsapást Treviso irányában az ellenség elhárította, ennek ellenére a cs. és kir. Hadsereg-főparancsnokság parancsba adta az offenzíva azonnali folytatását, amelyet a tények ismeretében felelőtlenységnek minősíthetünk.³⁴ Boroević tábornagy már június 16-án javasolta az offenzíva félbeszakítását. Úgy vélte, hogy a megszerzett hídfőkre támaszkodva a támadást később, a Tirolból kivont erőkkel egyesülve kellene felújítani.

HARCOK A HÍDFŐK KIBŐVÍTÉSÉÉRT A PIAVE NYUGATI PARTJÁN, AZ OLASZ ELLENTÁMADÁSOK ELHÁRÍTÁSA

Június 16-án a 6. osztrák–magyar hadsereg nem vitt véghez nagyobb támadásokat. A 36. közös gyaloghadosztály másodszor is előretört Collesal Val d'Acqua településig, ám ott ismételtelen nem volt képes megvetni a lábát. A Nervesánál történt kisebb álláskiigazításokat leszámítva a helyzet ugyanolyan maradt, mint június 15-én este volt. A cs. és kir. 17. és 31. gyaloghadosztályoknál a hídverés teljesen megghiúsult, sőt az addigi egyetlen biztos kapcsolat a két part között, Villa Jacurnál egy délelőtt 10 órakor végrehajtott ellenséges légitámadás következtében átmenetileg megszűnt. A hídon még annak kiesése előtt sikerült néhány löveget és a 31. gyaloghadosztály maradékát átszállítani. A 17. gyaloghadosztályt három zászlóaljjal erősítették meg.

Június 17-re virradó éjjel sikerült Falzénál egy hadihidat építeni, és a Villa Jacurnál lévő másik hidat kijavítani, amelyeken át némi utánpótlást, lőszert, élelmet juttathattak el a túlsó parton harcolókhoz. Aznap délután a 17. gyaloghadosztály támadási sávjában is építettek egy pontonhidat Mina településnél, amelyen keresztül a 41. honvédhadosztály (melyet a Hadsereg-főparancsnokság tartalékából a XXIV. hadtesthez irányítottak) befejezte a partváltást. Június 17-én délután a 17. gyaloghadosztály nehéz harcok árán bevette Nervesa és S. Andrea településeket,³⁵ majd elérte a Montello lábától délkeletre, egy kilométerre futó vasúti vágányokat. Június 18-án éjjel a folyó áradása ismét lerombolta az összes addig épített

³² Fiala: i. m. 92.; Bencze: i. m. 136.

³³ Fiala: i. m. 93.

³⁴ Fiala: i. m. 91–92.

³⁵ KA MS 1. Wk. Italien 1918. Nr. 32, 27.

2. térkép Piavei küzdelem

Forrás: Doromy József – Reé László (szerk.): *A magyar gyalogság. A magyar gyalogos katona története.* Reé László Könyvkiadó- és Terjesztővállalat. Budapest, 1934, 283.

hadihidat. A XXIV. hadtest számára lehetetlenné vált, hogy a sebesülteket a folyó keleti partjára szállítsák, a sürgősen szükséges ellátmányt és lőszert pedig a Montellóra vigyék. A távíró-összeköttetések megszakadtak. Az ellenfél sorozatos ellentámadásokat hajtott végre, de azokat az osztrák–magyar csapatok elhárították.³⁶

³⁶ Fiala: i. m. 94–95.

Június 19-én délután fél négykor a Montellón az olaszok rohamra indultak. A kétszeres túlerőben lévő ellenség a cs. és kir. XXIV. hadtest (mindenekelőtt a 17. közös és a 41. honvédhadosztály) teljes frontján támadást hajtott végre. Az osztrák–magyar tüzérség a piavei csata ideje alatt most először támogatta saját gyalogságát hatásosan. (Akkor már 4 és fél hadosztály, valamint 20 könnyű tüzéruteg harcolt a Montellón.)³⁷ A hadtest hadosztályai estig keményen kitartottak, sőt néhány ellentámadás megindítására is futotta erejükből. A 31. gyaloghadosztály több mint 1200 hadifoglyot ejtett, 8 löveget és több géppuskát zsákmányolt.³⁸ A 8. olasz hadsereg csapatai június 20-án délutánig rohamozták a Goiginger tábornok vezette hadtest hadosztályait. A 41. honvédhadosztály Nervesa településnél ismét korábbi állásaiba hatolt előre.³⁹

A legnagyobb gondot az Isonzó-hadseregnél is a biztos hadihidak építése jelentette, amelyeket, alig hogy elkészültek, az ellenséges tüzérségi tűz, a repülőgépek támadásai és az áradás ismét azonnal megsemmisített. A támadás első napján bekövetkezett sikertelenség után a XVI. hadtest a következő napokban már nem próbálkozott a folyón való átkeléssel, és végképp a Piave bal partján rekedt. Június 16-án a IV. hadtest csupán csekély területnyereségre tett szert, a 64. és 70. honvédhadosztályoknak estig sikerült Folina és Saletto településeket elfoglalniuk. A VII. hadtest harcba vetette a 14. közös gyaloghadosztályt és egy tartalék dandárt, az este beálltáig a Fagaré–La Fossa vonalig nyomult előre. Ezzel a hadtest túlparton landolt részei között helyreállt az összeköttetés. A XXIII. hadtest is június 16-án aratta a legnagyobb sikerét. S. Dona di Piave településnél sikerült hadihidat verni a Piavén, amelyet azonban az olaszok hamarosan szétromboltak.⁴⁰

Június 17-én a IV. hadtestnek átmenetileg sikerült összefüggő frontvonalat kialakítani a Piave nyugati partján. Két hadosztályát azonban egy délután folyamán végrehajtott olasz támadás elválasztotta egymástól. A VII. hadtest 14. gyaloghadosztálya aznap megtartotta állásait, és ellenséges támadásokat háritott el.⁴¹

1918. június 18-án az Isonzó-hadsereg frontszakaszán a folyó áradása (a Piave víz-állása 70 cm-rel nőtt meg) az összes hadihidat szétrombolta, az átkelt erőket elvágtá az utánpótlástól. Emiatt az ellátási helyzet a IV. hadtestnél kritikussá vált. Azon a napon a 64. honvédhadosztály jobbszárnya egy újabb támadást intézett Folina ellen, azonban vissza kellett vonulnia. A hadtest centrumában a 64. és 70. honvédhadosztály között végérvényesen helyreállt az összeköttetés. A IV. hadtestnek egy összefüggő, 30 km széles és 2–4 km mély hídfőt sikerült kialakítania. A 70. honvédhadosztály balszárnya bevette C. Nuova települést. Habár a VII. hadtestnek június 18-án csak az állásait kellett tartania, a 14. közös gyaloghadosztály támadásba lendült, és egy km-rel előbbre tolta a frontját. A hadosztály közepe elérte a Meolo-patakot. A VII. hadtest csapatai megközelítették Fornacit, amely az olaszok második állásának fontos támpontja volt.

A XXIII. hadtest elfoglalta Fossaltát, 7 km-re állt a folyótól. Ez volt a legmélyebb előretörés az egész offenzíva alatt. Ugyanakkor e seregetest ellen hajtották végre a legtöbb ellentámadást az olaszok június 18-án.⁴²

³⁷ KA MS I. Wk. Italien 1918. Nr. 32, 43.

³⁸ KA MS I. Wk. Italien 1918. Nr. 18, 86.; KA MS I. Wk. Italien 1918. Nr. 32, 32–33.

³⁹ Fiala: i. m. 98.

⁴⁰ Fiala: i. m. 95.

⁴¹ Bencze: i. m. 139.; Fiala: i. m. 96.

⁴² KA MS I. Wk. Italien 1918. Nr. 32, 31.; Fiala: i. m. 96–97.; Bencze: i. m. 140.

A tervek szerint az Isonzó-hadsereg VII. és XXIII. hadtestének június 19–20-án a Meolo szakaszt kellett elérnie. A IV. hadtestnek a Piave nyugati partján található állásainak megtartása volt a feladata. A IV. hadtest június 19-én még mindig biztos túlparti összeköttetés nélkül harcolt, továbbá a 64. honvédhadosztálynak heves olasz támadásokat kellett elhárítania.

Június 20-a a cs. és kir. IV. hadtestnél jelentősebb harcselekmények nélkül zajlott le. Az olasz 37. és 22. gyaloghadosztályok a cs. és kir. VII. hadtest teljes frontja ellen rohamokat indítottak. Este az osztrák–magyar 14. gyaloghadosztálynak védekeznie kellett az ellenséges támadások ellen, és arcvonalát valamennyire visszavette. Az osztrák–magyar XXIII. hadtest ellen az ellenfél aznap nem újította fel támadásait. A Piave torkolatánál található szigeten, Cortellazzótól északra, a cs. és kir. 1. lovashadosztály részeit az olaszok hátrébb szorították.⁴³

A MAGYAR CSAPATOK VISSZAVONULÁSA A PIAVE KELETI PARTJÁRA

Június 19-én August Cramon altábornagy, az osztrák–magyar hadsereg-főparancsnoksághoz delegált német összekötő tiszt közölte Arthur Arz vezérkari főnökkel Udinében, hogy Paul Hindenburg német vezértábornagy szerint a Monarchiának a kilátástalan offenzívát le kellene állítania.⁴⁴ A Monarchia uralkodója, Borojević tábornaggal és a hadseregek parancsnokaival történt személyes tárgyalások után, 1918. június 20-án 19 óra 16 perckor elrendelte az egész Borojević-hadseregcsoport visszavonását a Piave keleti partjára. A cs. és kir. XXIV. hadtestnél a kocsizó tüzéruteggek, a vonat- és az egészségügyi járművek a június 21-ére virradó éjszaka elhagyták a Montellót. Mivel az olaszok már június 20-án beszüntették az ellentámadásukat, a következő két nap során ennél a hadtestnél alig zajlottak harcok. Az ellenfél arra korlátozta tevékenységét, hogy a Montellón lévő osztrák–magyar csapatok átkelőhelyeire irányzott intenzív tüzérségi tűz által elvágják azokat a folyó keleti partján lévő összeköttetéseiktől.

A Goinger-hadtest gyalogságát a következő két éjszakán két részletben vonták vissza. Az utóvédek azonban június 22-én estig a legelső állásokban maradtak, hogy megtéveszték az olaszokat, ami sikerült is. Az olasz tüzérség még június 23-án reggel is lőtte a már korábban kiürített osztrák–magyar lövészárkokat. A cs. és kir. 6. hadsereg visszavonása a Piave folyón át ekkorra már végbement. Az olasz gyalogsági járőrök csupán június 23-án este 7 órakor érték el a cs. és kir. 17. gyaloghadosztállyal szemben a Piave elhagyott partját,⁴⁵ az osztrák–magyar pontonokat és hadihidakat viszont addigra már biztonságba helyezték. A műszaki szempontból nehéz visszavonulás kivitelezéséért Ludwig Goinger altábornagyot a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjével tüntették ki.⁴⁶

Az Isonzó-hadseregnél a visszavonulást csak június 21-én délben rendelték el. A csapatok a visszavonást felváltási és átcsoportosítási manőverként álcázták. A cs. és kir. IV. hadtestnél a sebesültek és a hadifoglyok, valamint a lövegek, továbbá a 70. honvédhadosztály egyik ezrede a június 22-ére virradó éjszaka váltottak partot. A IV. hadtest kis hídfőjéből a gyalogság a június 23-ára virradó éjszaka hajtotta végre a visszavonulást a rendelkezésre álló hídon keresztül.

A VII. hadtestnél a visszavonulás tulajdonképpen csak a 21-éről 22-ére virradó éjszaka kezdődött meg. Sikerült a tüzérséget és a trént a Piave bal partjára úgy átszállítani, hogy

⁴³ Fiala: i. m. 99–100.

⁴⁴ Balla (2013): i. m. 64.

⁴⁵ KA MS 1. Wk. Italien 1918. Nr. 32, 40.

⁴⁶ KA MS 1. Wk. Italien 1918. Nr. 18, 99.; Fiala: i. m. 103–104.

abból az ellenség nem vett észre semmit. Georg Schariczter gyalogsági tábornok, hadtestparancsnok gyalogságának visszavonását a magasabb parancs ellenére nem két részletben hajtotta végre. A vonatcsapatokkal együtt minden tartalékot visszaküldött és a hátramaradt gyalogsággal a június 23-ára virradó éjszakán egyszerre váltott partot. Június 23-án reggel 8 órakor az addig a Piave egyik gátján állásban lévő és a csapatok zömének visszavonulását fedező hátvéd is átkelt a folyó keleti partjára.⁴⁷

A cs. és kir. XXIII. hadtest június 21-én éjjel előtt kapta meg a visszavonulási parancsot. Az olaszok június 21-én este és a rá következő napon, valamint 23-án korán reggel kisebb eredménytelen támadásokat hajtottak végre az osztrák–magyar hadosztályok ellen, azonban azokat a védőknek sikerült elhárítaniuk. Június 23-án reggel 5 órakor a megerősített I. közös lovashadosztály a Piave-delta déli részén ellentámadásba ment át, valamennyi teret nyert, de azt nem tudta megtartani. Az olaszok ellenlökésekkel próbálkoztak, hogy a XXIII. hadtest részeire a folyóátkelés közben mérjenek csapást.⁴⁸

1918. június 24-én reggel a Monarchia csapatai ismételten a Piave keleti partján húzódo régi állásaikban voltak, s a piavei offenzíva végét ért.⁴⁹

A harcok a Piave torkolatánál található sziget délkeleti részén tartottak legtovább, ahol az I. közös lovashadosztály elcsigázott csapatai július 7-ig küzdöttek, azután pedig elhagyták az olasz hadszínteret.⁵⁰

A MAGYAR VESZTESÉGEK

A piavei hadműveletek a dunai birodalom hadseregének vereségével végződtek. A Boroevič-hadseregcsoportharcoló alakulatainak vesztesége június 15. és 25. között összesen 75 311 fő volt (6713 halott, 39 977 sebesült, 8183 beteg, 20 438 eltűnt). Az osztrák–magyar 6. és az Isonzó-hadsereg magyar csapatai összesen 34 612 tisztet és katonát (3684 halottat, 19 298 sebesültet, 3315 beteget, 8315 eltűntet) veszítettek. A 70. honvédhadosztály könnyelhetette el a legmagasabb veszteségeket halottakban és sebesültekben. Megállapíthatjuk tehát, hogy az összes veszteségek megközelítőleg felét – 46 százalékát – az offenzívában részt vett magyar alakulatok szenvedték el.⁵¹ Egyedül a cs. és kir. XXIV. hadtest mintegy 18 000 katonát (1700 halottat, 11 000 sebesültet, 5000 eltűntet) veszített.⁵²

⁴⁷ Bencze: i. m. 143.; Fiala: i. m. 104.

⁴⁸ Fiala: i. m. 104–105.; KA MS 1. Wk. Italien 1918. Nr. 18, 100.

⁴⁹ Fiala: i. m. 105.

⁵⁰ ÖULK Band VII. 339–340.

⁵¹ Június 15. és 25. között a Boroevič-hadseregcsoportharcoló Magyarországra területéről kiegészült csapatai az alábbi veszteségeket könyvelhették el. Cs. és kir. 17. gyaloghadosztály: 403 halott, 3157 sebesült, 608 beteg, 906 eltűnt; 41. honvédhadosztály: 223 halott, 1597 sebesült, 673 beteg, 308 eltűnt; cs. és kir. 31. gyaloghadosztály: 410 halott, 2663 sebesült, 418 beteg, 1163 eltűnt; 11. honvéd lovashadosztály: 162 halott, 706 sebesült, 109 beteg, 239 eltűnt; cs. és kir. 33. gyaloghadosztály: 103 halott, 900 sebesült, 352 beteg, 1191 eltűnt; 70. honvédhadosztály: 1187 halott, 3326 sebesült, 287 beteg, 1148 eltűnt; 64. honvédhadosztály: 370 halott, 2875 sebesült, 146 beteg, 1523 eltűnt; cs. és kir. 14. gyaloghadosztály: 484 halott, 2550 sebesült, 253 beteg, 815 eltűnt; cs. és kir. 1. lovashadosztály: 342 halott, 1524 sebesült, 469 beteg, 1022 eltűnt. Vö. KA MS 1. Wk. Italien, 1918. Nr. 13, Nr. 18. Anlage 8. Más adatok alapján a cs. és kir. 6. és Isonzó-hadsereg összes vesztesége 79 470 főt tett ki. Az eltérés abból adódik, hogy a cs. és kir. 6. hadsereg veszteségeit a XV. hadtestével együtt, valamint június 14-től 25-ig adták meg. Vö. ÖULK Band VII. 359.

⁵² KA MS 1. Wk. Italien 1918. Nr. 16, 20.

A CSATA TANULSÁGAI ÉS KÖVETKEZMÉNYEI

Leszögezhetjük, hogy az 1918. júniusi hadművelet sikertelenségének legfontosabb oka a hibás hadászati-harcászati terv és az offenzíva elégtelen előkészítése volt. Természetesen más körülmények is befolyásolták a támadás végső kimenetelét. Idesorolhatók a rendelkezésre álló erők szétforgácsolása, a vezetés hibás döntései (pl. hogy a Borojević-hadseregcsoport csapatai világosban kezdjék meg az átkelést a Piavén, kivételt képezett a 6. hadseregbe tartozó XXIV. hadtest, amely már hajnalban áthajózott, és ezért viszonylag csekély veszteségeket szenvedett), továbbá a csapatok hiányos kiképzése, a felderítés hiányosságai, az olaszok új védelmi eljárása (mivel tudták a támadás helyét és időpontját, az első állásokból visszavonták a gyalogság és az ütegek nagy részét), a piavei átkelés helyének nem kellő álcázása, a Piave áradása, a meglepetés hiánya (a hadművelet megkezdésének időpontja nemcsak a fronton, hanem a hátsószágban is ismert volt).

Nagymértékben hozzájárult a vereséghez, hogy a támadók nem rendelkeztek komolyabb tartalékokkal, míg olasz részről azok gyors bevetésére már június 15–16-án sor került. Az olaszoknak sűrű vasúti és közúti hálózat állt rendelkezésére, amely biztosította a tartalékok gyors átcsoportosítását, azokat a legrövidebb idő alatt bármely irányban alkalmazhatták. Az olasz hadsereg ütőképessége és harckészültsége egyébként is magas volt, hiszen már május 30-ára egy a franciákat tehermentesítő támadás megindítását tervezték. A Monarchia katonái legyengültek a nélkülözésekben (átlagos súlyuk 50 kg körül volt) és a június 14-ig tartó előkészületekben, azonkívül a Hadsereg-főparancsnokság által elrendelt gyakorlatozás is kimerítette őket. Többheti pihenésre és bőséges ételmezésre lett volna szükségük az offenzíva megindulása előtt. Az olaszok abszolút légi fölényben voltak. Repülőgépeik a hadihidak és átkelőhelyek ellen eredményes bombatámadásokat hajtottak végre, ellenük megfelelő hatékonyságú légelhárító ágyúk és jól képzett pilóták hiányában vajmi kevés eredménnyel harcoltak az osztrák–magyar katonák.

A vereség okai között külön ki kell térnünk az osztrák–magyar tüzérség tüzeinek csekély hatására, ami egyrészt a lőszerhiánynak (lövegenként átlagosan 570 db jutott, abból is kevés volt a gránát és a gázlővedék), másrészt a június 15-én uralkodó időjárásnak (tudniillik a ködös, párás időnek, amely csökkentette a gáz hatását) volt köszönhető. A tüzeinek a gyalogságnak nem tudtak hatékony támogatást nyújtani, sőt a XVI. hadtest csapatainak a folyón történő áthajózás közben veszteségeket is okoztak. Ezzel szemben az olasz tüzérség pontosan vezette a tüzet, együttműködése a repülőekkel és a megfigyelőkkel jó volt. Az olasz ütegek a támadás tüzelőkészítése idején nem tüzeltek, így bemérésük nem történhetett meg. A tüzérség hiányát a Piavén átjutott csapatok nagyon érezték, hiszen az osztrák–magyar gyalogsági löveg kis hatásfokú volt, a folyó árvize miatt csupán a XXIII. hadtestnek sikerült egy tábori tüzérdandárt átszállítania a túlpartra.⁵³

Tágabb összefüggésben felvetődik az osztrák–magyar uralkodó és a birodalom katonai felső vezetésének felelőssége is a kudarcért, hiszen ők nyilvánvalóan tisztában voltak a hadsereg, illetőleg a hátsószág helyzetével 1918 tavaszán, ennek ellenére mégis a támadás megindítása mellett döntöttek.

⁵³ Balla (2013) 67–68.

Az offenzíva különösen magas embervesztéseit már nem lehetett többé pótolni.⁵⁴ Az osztrák–magyar haderő az elszenvedett kudarc következtében olyannyira meggyöngült, hogy véglegesen elveszítette támadóképességét. A Boroević-hadseregcsoport állománya mintegy 5 harcoló hadosztály létszámával csökkent. A júniusi piavei csata után a cs. és kir. hadsereg biztosan tartotta régi állásait, azonban gyengébb volt, mint előtte bármikor. A fegyverzetben, felszerelésben és élelmiszerben elszenvedett óriási veszteségek pótlására a dunai birodalom már nem volt képes.⁵⁵

A legnagyobb sikert az offenzíva során a 6. osztrák–magyar hadsereg túlnyomórészt magyar csapatokból álló XXIV. hadteste érte el a Montello területén. Ez a tény is azt bizonyította, hogy még 1918 júniusában is lehetséges volt korlátozott mértékű eredményt kiharcolni. A hadtest jelentős teljesítményt nyújtott, hiszen a Piavén való átkelés a Montellóval szemben nehezebb volt, mint az Isonzó-hadseregnél. Az ellenséges állások a sziklás Montellón teraszszerűen egymás felett helyezkedtek el, az olaszok a folyót és annak keleti partját fentről kényelmesen beláthatták.⁵⁶ A Goinger altábornagy vezette hadtest összesen 12 000 hadifoglyot ejtett és 84 löveget zsákmányolt.⁵⁷

A Boroević-hadseregcsoport magyar hadosztályai éppen olyan hősiessen harcoltak a kedvezőtlen időjárási és ellátási viszonyok, továbbá az osztrák–magyar hadvezetés hibái ellenére, mint a Monarchia más nemzetiségeiből kiegészült alakulatok. A magyar csapatok magasabb veszteségeket szenvedtek, mint a különböző hadtestek kötelékében küzdött többi hadosztály. Ennek oka az volt, hogy a magyarok mindig az offenzíva főirányában nyomultak előre. A nehézségektől függetlenül a magyar csapatok igyekeztek feladataikat megoldani, sőt helyenként részsikereket is elértek, azonban a magyar tisztek és katonák áldozata, önfeláldozása hiábavalónak bizonyult.

A piavei katasztrófa egyértelműen felszínre hozta Ausztria–Magyarország hadseregének összes gyengeségét, és jól megmutatta hadvezetésének tehetetlenségét. Nem véletlen, hogy 1918. október végén – november elején ugyanott, a Piave mentén következett be a Monarchia végső katonai összeomlása.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Balla Tibor: *A k. u. k. hadseregtől a Vörös Hadseregig. Magyar katonák a Nagy Háború román és olasz frontján, valamint a Tanácsköztársaság honvédő hadjáratában*. Duna Könyvklub, Budapest, 2013.
- Balla Tibor: *A Nagy Háború osztrák–magyar tábornokai. Tábornagyok, vezérezredesek, gyalogsági és lovassági tábornokok, tábornokok*. Argumentum Kiadó, Budapest, 2010.
- Bauer, Ernest: *Der Löwe vom Isonzo. Feldmarschall Svetozar Boroević de Bojna*. Verlag Styria, Graz–Wien–Köln, 1985.

⁵⁴ A cs. és kir. haderő összes vesztesége a júniusi hadművelet ideje alatt, június 14. és 25. között 142 500 fő (11 643 halott, 80 852 sebesült, 24 475 hadifogoly, 1072 eltűnt és 24 508 beteg) volt. Az offenzíva elhárítása az olaszoknak összesen 84 830 katonájukba került, közülük 8030 elesett, 28 998 megsebesült és 47 802 eltűnt. A gyengébb osztrák–magyar légierő 43 ellenséges repülőgépet lőtt le, miközben 31 saját gépet veszített. Vö. Fiala: i. m. 121–122.; ÖULK Band VII. 338.

⁵⁵ Hermann (szerk.) i. m. 320.

⁵⁶ Fiala: i. m. 90.

⁵⁷ KA MS I. Wk. Italien 1918. Nr. 32. Beilage 32.; KA MS I. Wk. Italien 1918. Nr. 16, 11.

Az osztrák–magyar csapatok a júniusi piavei csata során mintegy 50.000 antant katonát ejtettek fogságba és számos harceszközt zsákmányoltak. Vö. ÖULK Band VII. 359.

Bencze László: *A Piave-front*. Paktum Nyomdaipari Társaság, Budapest, 2003.

Brondoloi Karojlovic Oszkár: *A magyarok a világháborúban*. Magyar Katonai Közlöny, 1925.

Fiala, Peter: *Die letzte Offensive Altösterreichs. Führungsprobleme und Führerverantwortlichkeit bei der öst.-ung. Offensive in Venetien, Juni 1918*. Harald Boldt Verlag, Boppard am Rhein, 1967.

Glaise von Horstenau, Edmund – Kiszling, Rudolf (Hrgs.): *Österreich–Ungarns Letzter Krieg 1914–1918. Band VII. Das Kriegsjahr 1918*. Verlag der Militärwissenschaftlichen Mitteilungen. Wien, 1938.

Hermann Róbert (szerk.): *Magyarország hadtörténete III. Magyarország a Habsburg Monarchiában 1718–1919*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2015.

Kriegsarchiv Wien (KA) Manuskripte (MS) 1. Wk. Italien 1918.

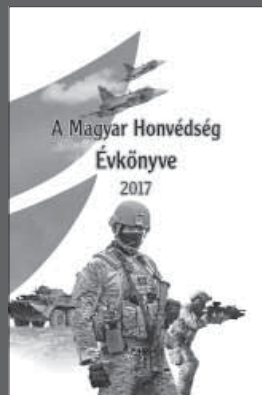
Schäfer, Hugo GM d. R.: *Österreichs Volksbuch vom Weltkrieg*. Verlag GM d. R. Franz Schubert, Wien, 1934.

A Magyar Honvédség Évkönyve 2017

A hagyományokhoz hűen a Magyar Honvédség évkönyv formájában összegzi az elmúlt egy év legfontosabb eseményeit, az elért eredményeket és sikereket, mindazon kihívásokat, amelyek meghatározóak voltak a hon védelmének feladatai, történései terén. A 2017-es év is bővelkedett ilyen eseményekben, hiszen lassan megszokjuk, hogy a mindennapi életünk civil szférájában sem lehet a biztonság fogalma üres frázis.

2017-ben fontos feladataink voltak, amelyek közül talán a legnagyobb hangsúllyal a „Zrínyi 2026” Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program, ennek részeként a Magyar Honvédség technikai eszközei korszerűsítésének megkezdése, valamint nagy hangsúllyal az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer bevezetése és annak toborzási feladatai szolgáltatták a legtöbb témát a közvélemény számára is.

Történelmi lehetőség előtt áll a Magyar Honvédség, hiszen a „Zrínyi 2026” Program nyomán, a költségvetési feltételeket is megteremtve valósággá válhat egy korszerű eszközökkel felszerelt, a kor biztonsági kihívásaira adekvát válaszokat adó honvédség létrehozása úgy, hogy biztosítva legyen az a társadalomból építkező háttország is, amely önként, de tudatosan gondolkodik és tesz az ország biztonságáért. Olyan feladatokról beszélünk, amelyek alapjaiban határozzák meg hosszú távon a honvédelmi képességeinket. Az Önkéntes Tartalékos Rendszer területi alapokra helyezése egy olyan kezdeményezés, egy olyan hosszú távú honvédelmi képesség kiépítése, amely közvetlenül is megszólítja a civil társadalmunk tagjait, közvetlenül is lehetőséget biztosítva a hazánk védelmi feladataiban való részvételhez.

Dr. Benkő Tibor vezérezredes
Honvéd Vezérkar főnök
(Részlet a kötethez írt előszóból)